

необхідно спиратись українській науковій спільноті, є активне впровадження академічної чесності на культурному рівні.

Для популяризації та поширення культури академічної доброчесності ЗВО проводять: консультації, діалоги, вебінари, курси, окремі навчальні компоненти в освітніх програмах здобувачів. Усі ці інструменти дають змогу змінити спершу ставлення до академічної доброчесності, а вже потім, як результат це дає можливість уникнути в подальшому академічних порушень.

Також важливим аспектом є здатність здобувачів та науковців розуміти, що порушення академічної доброчесності неабияк впливають на формування особистості. Адже, використання чужої роботи забирає можливість у людини використовувати вже напрацьовані як професійні так і індивідуальні навички.

Представлена робота не вичерпує досліджень, пов'язаних з визначенням особливості реалізації академічної доброчесності та потребує подальшого аналізу, в тому числі можливостей впровадження позитивних зарубіжних практик в діяльність українських закладів вищої освіти.

Abstract. This study provides information on global trends in academic integrity in countries such as France, the United States of America (USA), Poland, Sweden. It is determined that in addition to fundamental regulatory documents, foreign institutions disseminate and popularize the culture of academic integrity through consultations, dialogues, webinars, courses, individual educational components in the educational programs of students. The main methods that were used in the research process were: theoretical analysis of scientific and methodological literature, comparison, explanatory, methods of cognition and generalization.

Keywords: foreign experience, academic integrity, plagiarism.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Батечко Н. Академічна доброчесність в контексті європейських практик: досвід Франції URL: <file:///F:/Downloads/183447-Article%20Text-407903-1-10-20191113.pdf>
2. Recent Findings on Plagiarism in Education. URL: <https://unicheck.com/blog/plagiarism-stats-in-education>
3. Что нужно знать об академической честности в США https://www.unipage.net/ru/academic_integrity
4. Шевчук Д. Чатування на плагіат: польський досвід. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/3752/1/Shevchuk.pdf>
5. About ENRIO. URL: <http://www.enrio.eu/about-enrio/>
6. European Network for Academic Integrity. URL: <https://www.academicintegrity.eu/wp/objectives/>
7. Glossary for Academic Integrity. URL: https://www.academicintegrity.eu/wp/wp-content/uploads/2018/02/GLOSSARY_final.pdf

УДК 027.54(73)

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК США

Ю. В. Погоріла, Т. М. Яворська

Анотація. Стаття присвячена дослідженню окремих сторінок становлення та розвитку бібліотек США, їх модернізації шляхом впровадження в діяльність інформаційно-комунікаційних технологій. На підставі вивчення фахових публікацій, матеріалів ЗМІ, офіційних вебсайтів бібліотек, та установ США було виявлено, що становлення та розвиток бібліотек США, на відміну від багатоміліардного розвитку бібліотек світу, припадає на XIX століття. У статті виокремлено академічні та публічні бібліотеки США, еволюційні тенденції їх розвитку; дано стислу характеристику сутності оцифровування фондів сучасних бібліотек США; досліджено моделі придбання електронних видань і забезпечення доступу до них, нові підходи до комплектування, організації фондів та інших традиційних бібліотечних процесів в академічних бібліотеках.

Ключові слова: публічна бібліотека, академічна бібліотека, мобільна бібліотека, електронні книги.

Вступ. За часи еволюції людської цивілізації бібліотека, як соціальний інститут, стала значним фундаментом для розвитку сучасного інформаційного суспільства, зосередженого як на збереженні інформації, так і на наданні доступу до неї. Нині завдання, які ставить перед бібліотечною галуззю цифрова епоха, є актуальними та важливими. «Сучасна бібліотека здатна якісно змінювати традиційні підходи до інформаційно-бібліотечного

обслуговування, використовуючи наявні інформаційні ресурси і бази даних, формуючи нове електронне інформаційне середовище шляхом створення колекцій електронних ресурсів, відцифрування рідкісних видань наукової та навчальної літератури, надаючи доступ до репозитаріїв та світових інформаційних ресурсів» [1]. Корективи в діяльність бібліотечних інституцій внесла пандемія, COVID-2019, що серед іншого, зумовило налагодження оперативного дистанційного обслуговування користувачів у бібліотеках.

Методологія дослідження базується на сукупності загальнонаукових методів аналізу та синтезу, узагальнення та систематизації. Застосування методів порівняльного та змістовного аналізу дало змогу виявити сутнісні ознаки основних напрямів розвитку бібліотечних установ США, їх сучасні завдання та виклики, що диктує сьогодення. Методологічною основою роботи є системний підхід, принцип критичного та структурно-системного підходу до джерельної бази. Матеріали для дослідження було одержано шляхом здійснення тематичного пошуку в електронних бібліотеках України та світу, в електронних архівах відкритого доступу. У ході дослідження було використано джерельну базу офіційних сайтів, наукові матеріали провідних як вітчизняних, так й зарубіжних науковців.

Ця стаття є спробою теоретичного осмислення найбільш загальних особливостей формування та розвитку академічних та публічних бібліотек США, сучасних викликів, що ставить що ставить перед ними цифрова епоха.

Теоретичні передумови. Теоретичні передумови дослідження були закладені в ряді наукових публікацій вітчизняних та зарубіжних фахівців. Проблемам історії, функціонування й розвитку бібліотек зарубіжжя присвячено роботи: Л. Дем'янюк, Є. Іванової, О. Олійник, Л. Філіпової, В. Пашкової, Н. Каліберди, Т. Ярошенко, Т. Гранчак та ін. Іноземний досвід описано у роботах: Т. Лесьняк, А. Жабін, О. Воскобойнікової-Гузєєвої. Сучасний зарубіжний досвід представлення інтернет-представництва в інформаційно-комунікаційному просторі на прикладі Бібліотеки Конгресу США узагальнено в дослідженні Г. Балахової. Проблеми інформаційно-бібліотечної роботи в США описали: О. Башун, Е. Сукіасян, Л. Філіпова, Д. Бігл, Р. Ханс, М. Оукліф, К. Сабраманіам та ін.

Результати дослідження. Становлення та розвиток бібліотек США на відміну від багатовікового розвитку бібліотек світу припадає на XIX століття.

У XIX столітті ідея публічної бібліотеки, яка б фінансувалася за рахунок громадських фондів та була доступною для всіх користувачів, була досить сміливим нововведенням.

О. Олійник, досліджуючи основні тенденції розвитку американських бібліотек кінця XIX століття, виділяє три фактори, що значно вплинули на інтенсивний розвиток бібліотек, зокрема публічних: створення Американської бібліотечної асоціації, що забезпечила бібліотекарів конче необхідною організаційною структурою; публікація вже класичної «Доповіді про публічні бібліотеки в Америці» (1876) і заснування «Бібліотечного журналу» (1876), що стали своєрідною відповіддю на проблему дефіциту професійної літератури; масова філантропія найбільшого добродійника в історії американських бібліотек Ендрю Карнегі. Окрім Карнегі, на бібліотеки звернули свою увагу й інші меценати, чий імена й донині зафіксовані на численних бібліотечних будівлях [2].

Як бачимо, характерними ознаками розвитку публічних американських книгозбірень того періоду стали їхня доступність та відкритість для читачів, набуття статусу професійних, благодійна фінансова підтримка.

Окремою сторінкою еволюції бібліотечних установ США є функціонування мобільних бібліотек, що в своєму розвитку пройшли шлях від книжкових екіпажів (1905 р.) до сучасних інфобусів. Так, на початку XXI століття розвивається нова модель, як-то інфобус – комп'ютеризований автобус з доступом до Інтернету та до баз даних бібліотечної системи Публічної бібліотеки округу Шелбі (м. Мемфіс, штат Теннессі, США, 1999 р.), що спеціалізувався на обслуговуванні іншомовних мешканців Мемфісу.

У цьому контексті доцільно ще згадати наступне покоління букмобілів, що представлено в США цифровим букмобілем («Bookmobile Digital»). Такий бібліобус був створений на базі high-tech-трактора-трейлера, оснащений широкосмуговим доступом до

Інтернету, комп'ютерами, звуковими системами, що дозволяло завантажувати та читати електронні книги, аудіокниги, музику та відео, проводити інтерактивні навчальні заходи у різних містах США.

Загалом, кожна з бібліотек країни пройшла окремий шлях щодо впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Зауважимо, що ідея інформатизації бібліотечної справи належить ще Мелвілу Дьюї, який запатентував серед іншого: розташування книг у книгосховищі, каталогізацію, нумерацію видань, яка б полегшувала пошук тощо, першим подав ідею відкритості бібліотек на довгий час, що стало початком розробки оцифрованої бібліотеки – незалежної від місця та часу [3].

Сьогодні в США понад 9 тис. публічних бібліотек (16 тис. – разом із філіями), що по всій країні пропонують вільний доступ до книг, комп'ютерів, інтернету, освітніх заходів тощо.

У своїй діяльності сучасні публічні бібліотеки США активно впроваджують інформаційно-комунікаційних технологій, надають допомогу у формуванні цифрової грамотності користувачів. Бібліотеки зосереджені на поєднанні інтернету та на традиційних документальних архівів, що збільшує попит на бібліотечні послуги. Така тенденція нині досить затребувана. Як зазначалось, діяльність сучасні публічні бібліотеки США будують на впровадженні інформаційно-комунікаційних, цифрових технологій та формуванні цифрової грамотності користувачів. Важливим є перетворення інформації у цифровий формат. Мова йде про використання е-книг, перевагами яких є: можливість повнотекстового пошуку та швидкість доступу до нових видань [4].

Відтак, сучасним бібліотекам США належить провідна роль в опануванні нових інформаційно-комунікаційних технологій. Головними еволюційними тенденціями сучасного розвитку американських бібліотек вважаються: міжнародна та внутрішньоамериканська корпоративна діяльність на базі телекомунікаційних мереж Інтернету; переведення бібліотечних фондів з традиційних паперових на електронні носії з метою економії місця для книг у фондосховищах; організацію онлайн-бібліотечних каталогів та інших пошукових засобів; становлення і підвищення кваліфікації фахівців, які можуть працювати в умовах комп'ютеризації бібліотек, а також організація навчання користувачів інтернет-грамотності.

Упродовж усієї історії існування бібліотеки США практично безупинно підтримували інноваційний процес, під впливом різних факторів паралельно відбувалося формування і становлення різних типів бібліотек, серед яких особливе місце посідають бібліотеки університетів і коледжів.

Термін «академічна бібліотека» (academic library) в бібліотечна науці та практиці США трактується як бібліотека, що формується як підрозділ коледжів, університетів або інших академічних інститутів, здійснює освіту вище шкільної, та призначена задовольняти інформаційні потреби переважно студентів, професорсько-викладацького складу інститутів [5].

Особливим періодом розвитку академічних бібліотек є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Розглянемо основні тенденції впровадження ІКТ в академічних бібліотеках. Академічні бібліотеки США почали комплектувати фонди електронними виданнями ще наприкінці 1990-х років [6]. Статистика останніх років показує стійке зростання кількості електронних колекцій [7].

Опитування, проведене американським журналом Library Journal у 2016 році, продемонструвало тенденцію значного зростання кількості електронних колекцій та показало, що саме в університетських бібліотеках спостерігається найбільше зростання кількості найменувань е-книг [8].

Опитування, проведене компанією Elsevier у 2017 р. серед 140 бібліотек, у тому числі академічних, підтверджує зростання інтересу до електронних видань. Відповідно до результатів опитування, головними чинниками стійкого інтересу є необхідність віддаленого доступу у будь-який час, можливість одночасного доступу кількох користувачів (58 %), необхідність використання приміщень книжкових сховищ в інших цілях (40 %). Але головна причина — це переваги та потреби користувачів.

Представлена інфографіка пояснює причини переміщення традиційної паперової колекції у віддалене сховище, де права половина рисунка ілюструє співвідношення між електронними виданнями (світлий) та друкованими (темний). Ліва – використання колекції. За графіком використання традиційної колекції менше 1 %. (див. рис. 1).

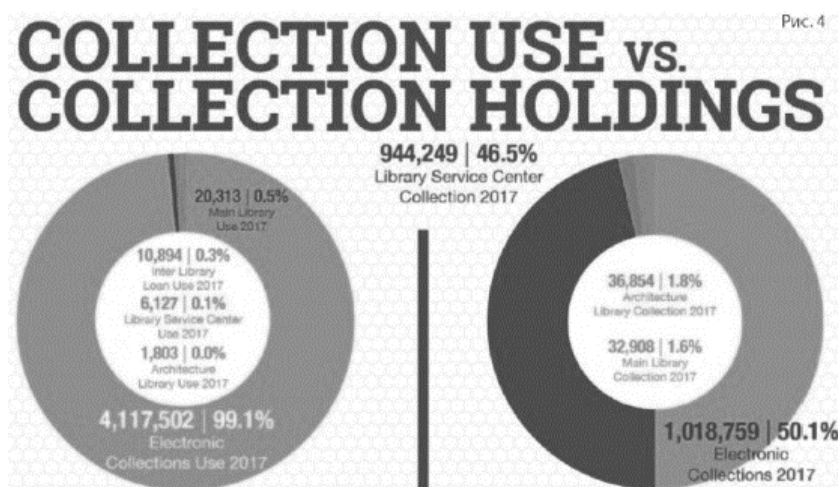

Рис. 1. Використання електронних та друкованих видань

Нині університети витрачають значну частину своїх бюджетів на відцифрування власних бібліотечних архівів, створюють і розширюють віртуальні середовища, що базуються на умовах співпраці книгозбірень бібліотечних асоціацій та бібліотек-партнерів. Загалом бібліотеки США працюють в умовах поєднання «паперової» роботи (класифікація, опис та зберігання матеріалів на паперових носіях інформації) з процесом оцифрування (переведення наявних матеріалів у цифровий формат та їх упорядкування та надання доступу).

Незважаючи на зростання популярності та численні переваги, з використанням електронних книг, як і раніше, пов'язано чимало проблем як для бібліотек, які їх купують, так і для читачів. До недоліків е-книг відноситься розрізненість платформ, видів доступу, моделей комплектування та ліцензування. Серйозним бар'єром до розвитку електронної частини університетських бібліотечних колекцій є ціна академічних е-монографій, а також технологічні та організаційні складнощі під час їх використання у навчальному процесі. За деякими даними, академічна література в електронному форматі в середньому коштує на 10–15 % дорожче, ніж її паперові аналоги. У таких галузях, як бізнес та юриспруденція, різниця в ціні суттєва.

Значна частина видавців накладають серйозні обмеження як на кількість сторінок, що можна завантажити та роздрукувати, так і на кількість користувачів, що користуються виданням одночасно та на використання їх у міжбібліотечному абонементі. Підручники не часто доступні для ліцензування бібліотеками, а якщо й доступні, то за дуже високою ціною та з великими обмеженнями на кількість користувачів, що одночасно використовують видання, роздруківку та збереження на комп'ютері. Дискусія про те, чи мають академічні бібліотеки США здобувати підручники та організовувати до них доступ, триває вже багато років. Перехід до використання електронних видань лише загострив цю дискусію.

Придбання електронних книг та організація доступу до них здійснюється за 2-ма напрямками: купівля та передплата. При чому купівля використовується частіше. Втім, передплати через агрегаторів, як і раніше, залишаються одними із найпоширеніших методів придбання електронних видань. Передплатні колекції, що часто купуються через консорціум, зазвичай включають десятки або навіть сотні тисяч назв у різних академічних дисциплінах і дозволяють одночасний доступ необмеженій кількості користувачів. Наприклад, колекція Ebscohost Academic Search Complete налічує понад 200 тис. матеріалів практично у всіх галузях, опублікованих у таких великих академічних видавництвах, як

Cambridge University Press, De Gruyter, Elsevier, Harvard University Press, John Wiley & Sons, Oxford University Press тощо.

Унікальним проектом з оцифрування бібліотечних фондів США, здійснюваним під керівництвом Бібліотеки Конгресу, є Програма створення Національної електронної бібліотеки (National Digital Library, NDL). Проекту NDL передував п'ятирічний (1990–1994 pp.) пілотний проект під назвою «Пам'ять Америки» (American Memory), який називали також флагманським проектом Національної цифрової бібліотеки. Цей проект проводив експериментальне оцифрування деяких зібрань історичних документів, аудіо- і відеозаписів, фотографій та інших матеріалів з фондів бібліотеки Конгресу США. «Істотне доповнення NDL до свого 200-річного ювілею Бібліотека Конгресу розглядала як «подарунок нації» (до 2000 р. було оцифровано понад 5 млн назв з фондів БК і її партнерів). Серед них найрізноманітніші матеріали: особисті документи президентів США, фотографії часів Громадянської війни, матеріали рухів на захист виборчих прав жінок та цивільних прав тощо.

Проекти з оцифрування видань розвивають за фінансової підтримки як державних так і приватних партнерів та у співпраці з інститутами, фондами і компаніями, які роблять різноманітний внесок, що надає можливість відкритого доступу у багатомовному форматі до численних найцінніших та цікавих документів як американської історії й культури так і до матеріалів, що представляють культури різних країн світу. Особливістю бібліотеки є зручний і вільний доступ до ресурсів завдяки її мультимовності: бібліотека працює на семи мовах (англійська, французька, російська тощо), але віртуальні експонати в ній представлені сорока мовами світу. Абсолютну більшість становлять оцифровані рукописні та друковані книги, журнали, архівні документи, фотографії, аудіозаписи, кінохроніки тощо. Наприклад, вже досить давно у Сполучених Штатах користуються попитом електронні фахові бібліотечні видання, такі як: «Children and Libraries», «Library Resources & Technical Services», «Library Technology Reports», «Reference & User Services Quarterly» та багато інших [9].

Сьогодні бібліотека Конгресу США є серед лідерів з надання користувачам актуальних ресурсів, де велику увагу приділяють довідковому та інформаційному обслуговуванню віддалених користувачів через Інтернет, консультуванню з питань використання сучасних технологій та пошуку інформації, експертизі якості та достовірності електронних документів, представлених у мережі.

Об'єктивною потребою функціонування й розвитку бібліотек, як динамічних центрів освіти, читання, інформаційної грамотності, у сучасному суспільстві знань є важливість формування відповідної нормативно-правової бази бібліотек. Основні напрями і пріоритети розвитку бібліотек в США визначені у законодавстві країни. У цьому контексті зазначимо, що з початку 2021 року американська громадськість обговорює законопроект Build America's Libraries Act, що був внесений до Сенату 28.01.2021 року сенатором Джеком Рідом (D-RI), а в Палаті представників 03.03.2021 представниками Енді Левіна, Доном Янгом та співавторами. Закон прочитаний двічі і переданий на розгляд Комітету з питань охорони здоров'я, освіти, праці та пенсійного забезпечення. Документ має забезпечити ремонт, модернізацію та будівництво бібліотечних приміщень у слабо обслуговуваних громадах, фінансуватиме оновлення національної бібліотечної інфраструктури для вирішення таких проблем, як стихійні лиха, COVID-19, пропускна здатність широкопasmового зв'язку, екологічні небезпеки та бар'єри доступності [10].

Метою цього Закону є підтримка довгострокового вдосконалення бібліотечного обслуговування (включаючи задоволення потреб, які виникли через COVID-19), населення, що потерпає від проблем, малозабезпечені та сільські райони, а також людей з інвалідністю та вразливих користувачів бібліотек, включаючи дітей та літніх людей. Закон передбачає подолати недостатнє інвестування федерального бюджету, надаючи кошти на ремонт і будівництво сучасних бібліотечних приміщень. Для виконання цього Закону дозволено виділити 5 млрд доларів США на період з 2022 по 2024 фінансові роки, які залишатимуться доступними до вичерпання.

Як зазначив президент Американської бібліотечної асоціації Джуліус С. Джефферсон-молодший: «Оскільки ми рухаємося до кращого відновлення

після руйнівних наслідків глобальної пандемії та пов'язаних з ними економічних та освітніх втрат, осучаснення публічних бібліотек в наших найбільш страждених громадах необхідне стати частиною відновлення нашої нації» [11].

Висновки. Отже, бібліотеки США пройшли складний шлях свого розвитку, і сьогодні є хранителями неоціненних скарбів не лише американської культури, але і культурних здобутків усього світу. Сучасним бібліотекам США належить провідна роль в опануванні та впровадженні в діяльність нових інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій. Протягом останніх десятиліть бібліотеки США є в авангарді світової бібліотечної автоматизації та комп'ютеризації.

Публічні бібліотеки, що існують на місцеві, федеральні податки та податки окремого штату, зобов'язані задовольняти потреби своєї спільноти, і робити це доводиться в умовах зростаючих нових викликів. Свою діяльність сучасні публічні бібліотеки США будують на впровадженні інформаційно-комунікаційних, цифрових технологій, на розширенні послуг та новітніх сервісів для громадян.

Академічні бібліотеки США активно вирішують проблеми автоматизації бібліотечних процесів та впровадження нових інформаційних технологій в свою діяльність. Сьогодні це сучасні установи, що відцифровують власні бібліотечні архіви, створюють і розширюють віртуальні середовища з електронним каталогом, БД і значною кількістю електронних колекцій та доступом до ресурсів мережі Інтернет. Формують фонди та організовують до них доступ шляхом придбання електронних видань та передплати.

Лідером оцифрування бібліотечних колекцій є Бібліотека Конгресу США, яка очолює та курує виконання робіт сучасних цифрових проектів і програм загальнонаціонального та світового значення.

Для того, щоб подолати сучасні виклики бібліотечним установам необхідне законодавче унормування їх діяльності. Законопроект Build America's Libraries Act передбачає підтримку довгострокового вдосконалення бібліотечного обслуговування (включаючи задоволення потреб, які виникли через COVID-19), населення, що потерпає від проблем, малозабезпечені та сільські райони, а також людей з інвалідністю та вразливих користувачів бібліотек, включаючи дітей та літніх людей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Трансформаційні процеси у суспільній та соціокультурній сферах України: монографія / О. М. Анісімова, Л. А. Ковальська, Г. П. Лукаш, О. В. Пригунов, О. С. Щербіна, Т. М. Яворська. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. С. 130.
2. Олійник О. Основні тенденції розвитку інформатизації американських бібліотек. *Вісник Книжкової палати*. 2013. № 2, С. 48–51.
3. Рибачок О. Мультикультурні цифрові ресурси США, Канади та Австралії. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 46. С. 274–291. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nbnbumviv_2017_46_19 (дата звернення: 15.03.2022).
4. World Digital Library. URL: <http://www.wdl.org> (access date: 15.03.2022).
5. ALA Glossary of Library and Information Science / Heartsill Young, Editor. Chicago: American Library Association, 2013. P. 245.
6. Blummer B., Kenton J. M. A Systematic Review of E-Books in Academic Libraries: Access, Advantages, and Usage. *New Review of Academic Librarianship*. 2020. Vol. 26, iss. 1. P. 79–109.
7. Scardilli Brandi. The State of Ebooks in Academic Libraries. NewsBreaks. 2019. Jan. 8. Access mode: <http://newsbreaks.infotoday.com/NewsBreaks/The-State-of-Ebooks-in-Academic-Libraries-129248.asp> (дата звернення: 15.03.2022).
8. Ebook Usage Reports: Academic Libraries // *Library Journal*. 2017. Access mode: <https://www.libraryjournal.com/?detailStory=research> (дата звернення: 15.03.2022).
9. American Library Association Journals. URL: <https://journals.ala.org/> (дата звернення: 15.03.2022).
10. S.127 – Build America's Libraries Act. URL: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-bill/127/text?r=3&s=1> (дата звернення: 15.03.2022).
11. Build America's Libraries Act: Advocate for Critical Infrastructure. 2021. URL: <http://publiclibrariesonline.org/2021/03/build-americas-libraries-act-advocate-for-critical-infrastructure/> (дата звернення: 15.03.2022)